Mədəniyyət.AZ

ISSN 2413-236

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

11 (309) 2016

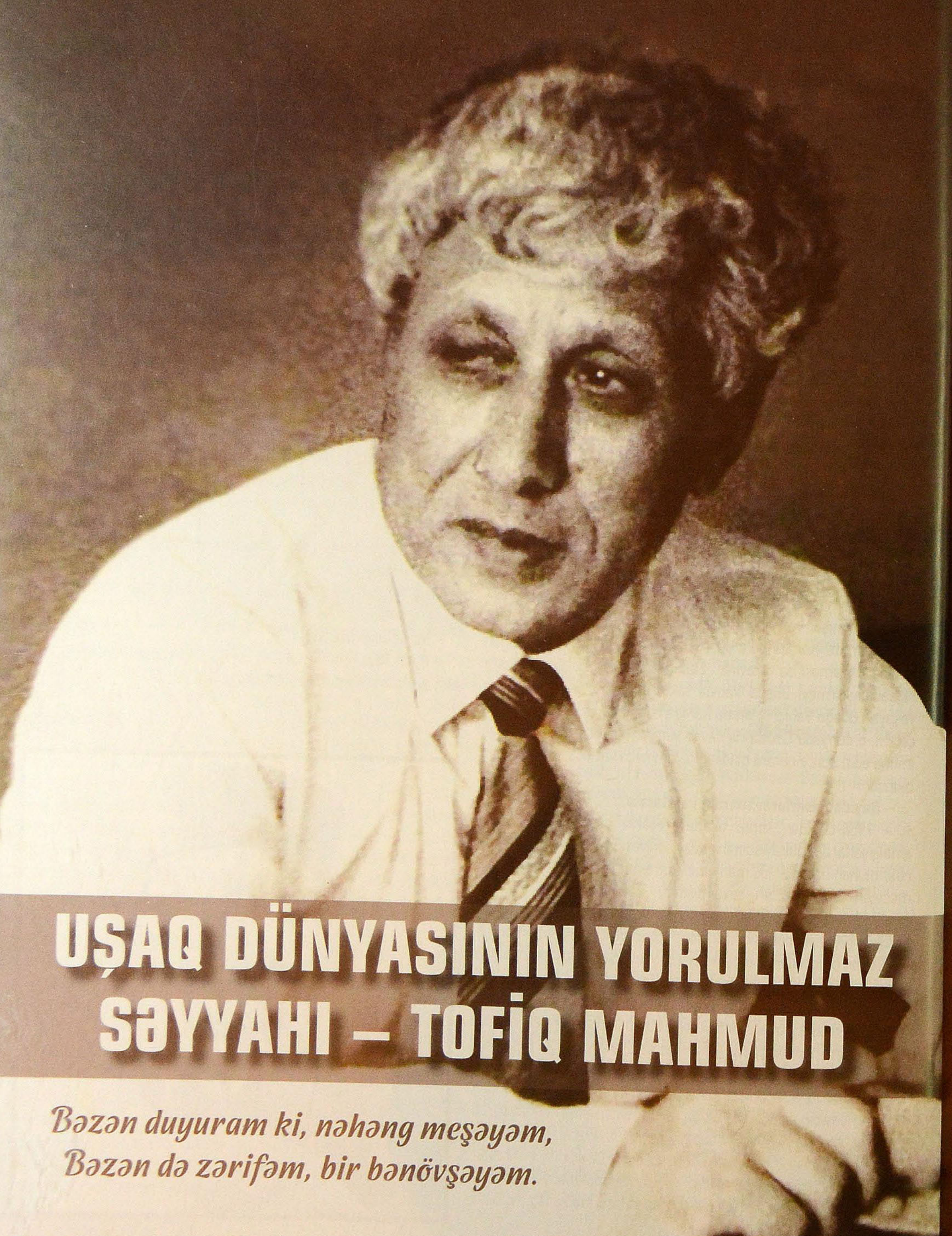

UŞAQ DÜNYASININ YORULMAZ SƏYYAHI – TOFİQ MAHMUD

Bəzən duyuram ki, nəhəng meşəyəm,
Bəzən də zərifəm, bir bənövşəyəm.

Gənc nəslin intelektual inkişafında və vətənpərvər ruhda yetişməsində uşaq ədəbiyyatının və mətbuatının mühüm rolu var. Bu istiqamətdə hər zaman uşaq yazıçılarımızın da üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Onların yaradıcılığının yeni nəslin tərbiyəsi üçün faydalı şəkildə təbliğinin nə qədər əhəmiyyətli olduğu da hamımıza məlumdur. Bu il uzun müddət "Göyərçin" uşaq jurnalının redaktoru işləmiş, yazıçı və şair Tofiq Mahmudun 85 illik yubileyi tamam olur.

Tofiq Mahmud 1931-ci il noyabrın 6-da qədim Naxçıvanın gözəl bir guşəsində - Şahbuz rayonunda anadan olub, orta və ali məktəbi isə Bakıda bitirib. Təhsilini başa vurduqdan sonra Mədəniyyət Nazirliyinin müəssisələrindən birində işə başlayan Tofiq Mahmud sonralar "Azərbaycan müəllimi" qəzetinin müxbiri olub.

Tale onu 1961-ci ildə "Göyərçin" jurnalının redaksiyasına gətirib. 15 ildən sonra isə ömrünün sonuna kimi bu jurnalın redaktoru işləyib. Təsadüfi deyil ki, həmin jurnal əlifbadan sonra "ikinci dərslik" adlandırılır. Ona görə ki, uzun illər ibtidai siniflər üçün dərsliklər hazırlanarkən ilkin mənbə kimi bu dərgiyə müraciət edilib. Uşaqların oxu vərdişlərinin inkişafında "Göyərçin"in rolu əvəzsiz idi. Bu da təsadüfi deyil, çünki balacalar üçün uşaq ədəbiyyatının ən gözəl nümunələrinə öz səhifələrində yer ayırırdı. Və belə bir missiyanı həyata keçirən jurnala rəhbərlik, hər nömrəsində uşaqların zövqünü oxşaya bilmək böyük yaradıcılıq qabiliyyəti tələb edirdi.

Hər şeydən öncə Tofiq Mahmudun öz yaradıcılığı buna imkan verirdi. Onun əsərlərində doğma yurda bağlılıq mühüm yer tutur. Şeirlərində sadəcə, coğrafi mənzərələri vərəqləmir, zəhmət adamlarının qayğılarından poetik duyğularla söz açır. Şair bu torpağın Kürü, Arazı boyunca addımlayaraq, gözoxşayan lövhələr yaradır. Onun yaradıcılığında dünyanın bütün qədim şəhərləri yenilənir, qurulur, müasir görkəm alır. Məhz bu cəhətləri, axtarışları sayəsində özündən sonra zəngin ədəbi irs qoyub getmişdir.

Poeziyanı həddən artıq sevirdi. Tofiq Mahmud üçün şeir aləmi ömrünün sonuna kimi möcüzə olaraq qaldı. Sağlığında 20-dən çox kitabı işıq üzü gördü. Ona elə gəlirdi ki, həyat poeziyasız solğun və mənasız görünər. Buna görə də qələmə sarılaraq "poeziyanı sevmək mənim üçün həyatı və insanları sevmək deməkdir" fikrini qətiyyətlə dilə gətirirdi. Hətta görüşlərin birində ünvanlanan "Şeir nədir" sualına da belə cavab verib: "Gözümdəki işıqdır, könlümdəki nəğmədir". Vətənin gözəlliklərindən ruhlanıb tarixin yaşıdı qalalarına, abidələşmiş insanlarına, qəhrəmanlarına gözəl nəğmələr qoşdu. Bu haqda "Vətən" adlı bir şeirində oxuyuruq:

Təkcə çəmən deyil, təkcə dağ deyil,
Solmayan əbədi çiçəkdir Vətən!
Təkcə dərə deyil, daş torpaq deyil,
Cavanşir, Koroğlu, Babəkdir Vətən!

Şairin nəzərində Nizami, Xətai, Füzuli, Sabir kimi dühalar yetirən bir torpaq möhtəşəmdir, nəhənglərin nəhəngidir. Alnıaçıq, başını şax tutub dəyanətlə yaşamağı bacaran Tofiq Mahmud rəzalətlə də üzləşmişdi, xəyanət də görmüşdü, ədalətsizliyin əzablarını da çəkmişdi. Amma ürəyi təmiz, kindən, küdurətdən uzaq idi. Oxucularına bu haqda belə məsləhət verirdi: "Pislikləri unudun. Həmişə içinizdə xoş duyğular yaşadın". Bu baxımdan şeirlərinin əksəriyyətində bir müdriklik duyulur, insanı düşündürür: "Şöhrət pilləsini qalxanlar bəzən hörmət pilləsini qalxa bilmirlər".

Özünəməxsus şeir söyləməyi olan Tofiq Mahmudun lirikası səmimi, poetik hisslərin tərcümanı kimi diqqət çəkirdi. Onun "Qızımla söhbət" seriyasından yazdığı poetik parçalar kiçikyaşlı uşaqların bilik səviyyəsinə, dünyagörüşünə daha çox uyğundur. Bu şeirlərdə verilən suallarda uşaq təbiətinin sadəliyi, cavablarda isə şair qələmi ilə yaradılan insan müdrikliyinin çalarları əks olunur:

Necə olur ki, hər gün
Səhər-səhər çıxır gün.
O qədər işıq salır,
İşığı hardan alır?!
Bəs necə dolu-dolu,
Yağır yağış, qar, dolu?!
Niyə duman ağ olur,
Ay bəzən oraq olur?!
Göylərdə nə partlayır,
Şimşək necə parlayır?!
Hardan axıb gəlir çay,
Harda necə bitir çay?!
Hamı yatanda gecə
Nəhəng fil yatır necə?!
Necə yatır şir, bəbir,
Mənə söylə birbəbir.

O, poeziyamızın sıravi əsgəri idi. Özü demişkən, dahi olmasa da, qəlbi, beyni müdrik fikirlərlə doluydu. Nə yazırdısa, mükəmməl alınırdı:

Yatmasa da səngərə,
Bənzəyirdi əsgərə,
Ən ağır toplar kimi
Güclü idi qələmi.
Bu qələmin səsiylə
Titrədirdi aləmi.

Mərhum şair şeirlərlə yanaşı, uşaqlar üçün maraqlı tapmacalar, bənzətmələr də yazıb. Üçcildlik kitabının birincisində toplanmış "Eyni sözlər, bəs mənası" bölməsində verilən bənzətmələr uşaqlarin düşünmə qabiliyyətini artırır, onlarda müəyyən hərəkət, əşya haqqında konkret fikir formalaşdırır:

Bu gün ömür sürən insan
Sabah ulduz olacaq.
Arzuları nağıl kimi
Yer üzündə qalacaq...

Şair Rafiq Yusifoğlunun fikrincə desək, "Həmişə böyük, işıqlı arzularla yaşayan, vətəni, insanları dərin məhəbbətlə sevən, əsərləri ilə hamını xeyirxahlığa səsləyən Tofiq Mahmud sanki bu misraları elə özü üçün yazıb. İndi onun özü də nağıllar dünyasının sakininə çevrilib. Təskinliyimiz budur ki, həyatda həmişə işıqlı duyğularla yaşayan, özündən sonra zəngin ədəbi irs qoyub gedən, dost-tanışın məhəbbətlə, hörmətlə xatırladığı qələm dostumuzun işıqlı xatirəsi həmişə bizimlədir".❖

Nərgiz Məcidova
F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının baş metodisti